

УДК 811.111:81`373

В. А. Коновалова

спеціаліст вищої категорії, викладач-методист

І. С. Лазаренко

спеціаліст вищої категорії, викладач-методист

Т. М. Рибак

спеціаліст першої категорії, старший викладач
(Житомирський агротехнічний фаховий коледж)

Порівняльний аналіз лексичного складу американського і британського варіантів англійської мови

У статті розглянуто особливості формування та поширення американського і британського варіантів англійської мови, проведений порівняльний аналіз їх лексичного складу та визначені основні лексико-граматичні відмінності. Представлений матеріал має практичне значення для викладачів англійської мови, студентів та всіх, хто бажає опанувати англійську з метою її застосування у професійній діяльності або для саморозвитку.

Ключові слова: американський і британський варіанти, лексика, граматичні відмінності, фонетика, акцент.

Постановка проблеми

Незважаючи на те, що відмінності між англійською мовою в США та Великобританії вже давно звертали на себе увагу дослідників, у лінгвістичній літературі мало робіт, присвячених систематизованому зіставленню цих двох основних варіантів англійської мови. Як правило, у роботах, присвячених цій темі, розрізняльні елементи американського і британського варіантів розглядаються не в контексті мовної системи, а з іншими елементами мовної структури.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Дану проблему вивчали такі вчені, як: Г. Б. Антрушина, Т. І. Арбекова, Д. Е. Розенталь, А. Д. Швейцер, З. А. Харитончик та інші.

Виділення нерозв'язаних раніше частин загальної проблеми

Між тим, зрозуміло, що реальна картина існуючого співвідношення між американським і британським варіантами може бути розкрита не шляхом простого переліку їх розпізнавальних рис, а лише шляхом виявлення питомої ваги розпізнавальних елементів, а також масштабів і глибини відмінностей на всіх рівнях мовної структури. На нашу думку, цього можна досягти лише в тому випадку, якщо розрізняльні і загальні елементи розглядаються як складова частина єдиної мовної системи [1, с. 7-21].

Формулювання цілей

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю проаналізувати лексичний склад американського і британського варіантів англійської мови. Звідси випливає мета розвідки – визначити основні лексико-граматичні відмінності мови США та Великобританії.

Виклад основного матеріалу дослідження

Переглядаючи фільми, серіали або навчальні відео англійською мовою, легко помітити, що американці і британці використовують її дещо по-різному. Нерідко при читанні англomовної літератури можна зустріти скорочення *AmE* і *BrE*, що вказують на той чи інший варіант англійської. У живому ж спілкуванні саме цей нюанс може стати причиною непорозуміння людей, які звикли до своєї «версії». Така ситуація характерна для будь-якої міжнародної мови спілкування, що використовується не тільки в одному регіоні, а відразу в декількох частинах світу. Англійська мова позбавлена тих суворих стандартів, які обмежують її тільки однією загальноприйнятою формою. Саме це і спровокувало появу відмінностей в британському та американському варіанті англійської.

Американський варіант – найпоширеніший мовний варіант англійської мови. Англійська мова в США, так само як і в інших регіонах свого поширення, була принесена до Північної Америки британськими (переважно англійськими) колоністами в XVII-XVIII століттях, після чого під впливом різноманітних зовнішніх і внутрішніх факторів у ній розвинувся цілий ряд своєрідних рис на всіх мовних рівнях. Саме у США американська англійська є рідною для 80% населення країни і має стандартний, закріплений в освітній системі та ЗМІ ряд властивостей у сфері орфографії, граматики, лексики. Тим не менш, вона, так само як і англійська, взагалі не закріплена у федеральній конституції, як офіційна мова США, хоча фактично нею є. Після закінчення Другої світової війни значне територіальне поширення англійської мови, підкріплене вагомими економічними ресурсами США, допомогло англійській мові отримати більш широке світове значення і зміцнило її вплив на інші мовні системи. В кінці XX століття, однак, подібне домінування викликало звинувачення англomовних держав у неоколоніалізмі, мовному імперіалізмі, придушенні інших мов і сприяло розвитку руху антиглобалістів. Слід зазначити, що в більшості країн світу поширення англійської мови та англіцизмів відбувається добровільно, а не нав'язується ззовні. Отож, американський варіант англійської мови створив тисячі слів і виразів, які увійшли до світового лексикону. Наприклад, для нас уже давно стали звичними слова, такі як «окей», «тінейджер», «хакер», «геймер», «хейтер», «кеш», «булінг», «хостел», тощо [2, с. 36].

Розглянемо фактори, які сприяли формуванню лексичного складу американського варіанту англійської мови. По-перше, слід зазначити суттєві відмінності в житті і побуті колоністів у США. Інший клімат, природа, оточення і побут призвели до адаптації і виникнення в місцевій англійській мові нових слів і понять. До цієї категорії входять слова, що виникли саме в США і не отримали поширення у Великій Британії. Наприклад, назви рослин і тварин північноамериканського континенту («moose» – північноамериканський лось при англійському «elk», яке в США отримало значення ізюбрь), різних явищ, що стосуються державного і політичного устрою США («dixiecrat» – демократ з південного штату), слова пов'язані з побутом американців («drugstore» – аптека) [2, с. 39-42].

Особливу групу складають слова, якими користуються як в Англії, так і в США, і в яких специфічно американським є лише одне з притаманних їм значень. Наприклад, слово «market» означає «базар, ринок» у британському варіанті а в американському воно значить «продовольчий магазин». Аналогічно, слово «читач» – «reader», американець зрозуміє як «викладач університету». Слово «faculty» в Англії вживається у значенні факультет, а в Америці професорсько-викладацький склад. До розряду американізмів відносяться також слова, які в Англії перетворилися на архаїзми або діалектизми, але як і раніше широко поширені в США: «fall» – осінь замість франко-норманського «autumn», «apartment» – квартира замість «flat» та інші [3, с. 51].

У процесі запозичення деякі американізми піддаються переосмисленню. Наприклад, «saucus» – закриті збори партійних лідерів набуло в Англії нового значення: політика підтасування виборів, тиск на виборців [3, с.54].

Деякий вплив на лексикон американської англійської зробили також інші європейські мови.

Розглядаючи сучасну мову, якою користуються на території Великобританії, слід зазначити, що вона досить неоднорідна і далека від класичної англійської, яка існувала три століття тому. У середині британського варіанта виділяються три мовні типи: консервативна англійська («conservative» – мова королівської сім'ї та парламенту), прийнятий стандарт («received pronunciation, RP» – мова ЗМІ, її ще називають «BBC English») і просунута англійська («advanced» – мова молоді). Останній тип – найрухливіший, саме він активно вбирає в себе елементи інших мов і культур. «Advanced English» найбільше зазнає загальної тенденції до спрощення мови. Зміни відбуваються насамперед у лексиці, однією з найбільш мобільних частин мови: виникають нові явища, які треба назвати, а старі набувають нового підтексту. Нова лексика приходить до британської молодіжної мови з інших варіантів англійської, зокрема, американського [3, с.72].

Мова освіченого населення Лондона і південного сходу Англії з часом набула статусу національного стандарту. Її основу складає «правильна англійська» – мова кращих приватних шкіл (Eton, Winchester, Harrow, Rugby) та університетів (Oxford, Cambridge). Це і є та класична, літературна англійська, яка є базою будь-якого курсу англійської мови в лінгвістичних школах для іноземців.

Ірландський, австралійський і новозеландський варіанти англійської, мабуть, ближче всього до класичного британського варіанта. Завдяки географічній ізолюваності, ці країни не відчували сильного впливу інших мов і культур. У формуванні American English брали участь майже всі жителі Європи, тоді як Австралію, Нову Зеландію, Канаду, Південну Африку заселяли переважно британці. Ось там англійська і зберегла більш-менш класичне обличчя [3, с.75].

Порівнюючи ступені варіативності американського та британського варіантів, вчені XVIII-XIX ст. Дж. Візерспун, Е. Дуайт, Д. Пікерінг та ін. відзначали більшу однорідність американського варіанта, пояснюючи це історичними причинами, зокрема уніфікуючим впливом мови метрополії.

На відміну від британського варіанта американська англійська більш гнучка, відкрита до змін і легка для сприйняття.

Розглянемо деякі характерні лексико-граматичні відмінності американського і британського варіантів англійської мови.

1. Існує певна різниця у вживанні часів дієслова. Так, замість Present Perfect американець може використовувати Past Simple [5, с.48].

2. Такі відмінності зумовлені численними запозиченнями з іспанської та індіанських мов.

Відмова від Perfect Tenses у розмовній мові стала настільки звичним явищем, що питання «Did you see "Redheat" with Arnold?» здається багатьом американцям абсолютно природним і правильним, хоча ситуаційно за всіма нормами, в тому числі описаними в американських граматиках, потрібно вживати Present Perfect: «Have you seen...?» Зазвичай ігнорування часів групи Perfect приписують іммігрантам із тих країн, у мові яких відсутні аналогічні часові форми. Адже будь-який англієць, що говорить американським варіантом, скористається саме Perfect, оскільки вважатиме, що інший вибір зробить висловлювання двозначним або незрозумілим.

1. Для передачі майбутньої дії замість допоміжного дієслова «shall» в Америці використовують «will», яке, у свою чергу, витісняється формою «gonna» – розмовний варіант «going to» [5, с.64]. Це є сьогодні загальною тенденцією англійської мови. Ця зміна виникає з бажання надати дії, описуваної дієсловом, більше жвавості та реалістичності.

2. Друга зміна полягає в більш широкому використанні розширених форм дієслова «go» – «йти» для передачі найближчого майбутнього, як у висловлюванні «We are going to write» (Ми зараз будемо писати) замість «We will write» (Ми будемо писати). Дієслово «go», яке насамперед означає «walk» – «йти пішки», нині настільки позбулося свого початкового значення, що може використовуватися в якості допоміжного дієслова, як у виразі: «We are going to go a long way» – «Ми збираємося пройти довгий шлях» [5, с.71].

3. Також в американському розмовному варіанті англійської мови яскраво виражена така тенденція англійського дієслова «to do», як поступове витіснення форми третьої особи «does» формою першої та другої особи «do». Це відноситься і до заперечної форми цього дієслова. Ця тенденція виявляє себе і в британському варіанті мови. Як приклад, можна навести рядок з пісні гурту The Beatles – «She 's got a ticket to ride, and she don't care», яка не є власне американською.

Однак літературною нормою, як і раніше, залишається вживання в третій особі дієслова «does».

4. В американському варіанті мови не використовується «should» після дієслів «demand», «insist», «require» та подібних. Це видно з такого прикладу: «I demanded that he apologize» замість «I demanded that he should apologise» в британському варіанті.

5. Деякі неправильні дієслова, наприклад, «to burn», «to spoil» в американському варіанті мови є правильними.

6. По-різному вживаються артиклі. Наприклад, «to/in the hospital» в американському варіанті, в той час, як в британському «to/in hospital» без артикля.

7. Часто в одному і тому ж виразі замість одного прийменника використовується інший. Наприклад, в американському варіанті – «on the weekend / on weekend», «on a street», а в британському варіанті – «at the weekend / at weekend», «in a street».

8. Багато стійких виразів в американському варіанті англійської мови також змінилися. Наприклад, американець скаже «take a shower / a bath» замість «have a shower / a bath». Замість «needn't» використовується форма з використанням допоміжного дієслова «don't need to».

9. Прикметники «slow» і «real» вживаються як прислівники:

He likes to drive slow. (замість «slowly»).

She's real nice. (замість «really»).

Однак незважаючи на все вищевказане, слід зазначити, що більшість лексико-граматичних особливостей американського варіанта англійської мови не мають у сучасній англійській статусу нормативних [1, с.185-187].

Стосовно основних лексичних розбіжностей, перш за все, слід обумовити ті випадки, коли в британському та американському варіантах англійської мови протиставляються один одному не різні слова і не відмінності в системі лексичних значень, а різновиди одного і того ж слова. Серед цих варіантів виділяються, перш за все, лексико-морфологічні, або словотворчі, тобто, такі, що відрізняються словотворчими афіксами, але ідентичні за своїм лексичним значенням [4, с. 16].

Таблиця 1

Британський варіант	Американський варіант	Значення слова
acclimatize	acclimate	акліматизувати
centre	center	центр
metre	meter	метр
up to the time	on time	вчасно
yours sincerely	sincerely yours	з повагою
pretence	pretense	вдавання
analyse	analyze	аналізувати

До особливої групи слід віднести ті лексичні одиниці, які можна назвати безеквівалентною лексикою, тобто ті слова і стійкі словосполучення, які використовуються в США і, не мають словникових еквівалентів в британському варіанті англійської мови.

Drugstore – аптека, магазин, де поряд з патентованими медичними засобами, продаються прохолоджувальні напої, бутерброди.

Rodeo – популярне в Америці змагання ковбоїв у лові худоби за допомогою ласо, їзді на необ'їжджених конях.

Juniorhighschool – неповна середня школа, що включає 7 і 8 або 8 і 9 класи.

Чимало відмінностей між двома версіями англійської пов'язані з правописом. У цьому є велика заслуга Ноа Вестбері – упорядника американського словника, який в 18 столітті прийшов до висновку, що написання багатьох слів в цій мові варто спростити, виходячи з логічних міркувань. Крім цього, така кардинальна зміна була необхідна як рішучий крок для самовираження Сполучених Штатів, що проголосили свою незалежність [1, с. 22].

Багато випадків спрощень можна віднести до окремих правил, які необхідно запам'ятати:

1. Слова, які в класичній англійській закінчуються на «-our», у американців часто скорочуються до «-or»: «favour» – «favor» (послуга), «favourite» – «favorite» (улюблений), «colour» – «color» (колір), «honour» – «honor» (честь), «labour» – «labor» (праця).

2. Слова з закінченням «-yse» в США прийнято закінчувати на «-uze»: «analyse» – «analyze» (аналізувати).

3. Загалом в американському варіанті практично всі невимовні літери прибираються зі слів, вони пишуться максимально близько до свого звучання: theatre – theater (театр) «centre» – «center» (центр), «metre» – «meter» (метр) [4, с. 19-21].

Варто зазначити, що деякі текстові редактори, розроблені та випущені американськими компаніями, принципово будуть «підкреслювати» британське написання слів, приймаючи його за помилку. У цьому можна переконатися, використовуючи навіть звичайний Microsoft Word.

Відмінності в лексиці британського та американського варіантів англійської мови також стосуються вимови чисел. Наприклад, число **256** англієць буде називати «**two hundred and fifty-six**», тоді як американська версія буде звучати простіше – «**two hundred fifty-six**». Найважливіша відмінність стосується письмового позначення дат – **14 лютого 2021** американці пишуть в незвичній нам формі **02/14/21**, тоді як британці цю дату позначають **14.02.21**.

Крім усього перерахованого вище, американці все частіше користуються тими розмовними формами, які абсолютно відсутні в британському варіанті. Вони є скороченням двох слів, наприклад:

«**I gotta**» (I have (got) to – Я повинен...),

«**I wanna**» (I want to – Я хочу...) і т.д.

Що стосується фонетики і вимови, слід зазначити, що на слух американський акцент відрізняється від британського акценту насамперед тим, що звуки в ньому вимовляються *більш різко і швидко*. При цьому інтонація американців практично завжди залишається низхідною незалежно від типу речення – ствердного, питального, розповідного і т.д. Британці ж забарвлюють кожен тип речень інтонаційно, тому на слух відрізнити використаний співрозмовником варіант англійської не так складно.

Серед складніших фонетичних відмінностей варто виділити такі:

1. Голосний [a] в американській версії вимовляється вище, ніж в британській.

2. Перед приголосними, а також після голосного в кінці слова [r] вимовляють без тремтіння язика.

3. [I:], [o:], [u:] розташовані перед [r], яке вимовляється без тремтіння, вимовляють з більш високим підйомом язика, ніж це прийнято у британців.

4. Дифтонги [ou], [ei] майже не проговорюються американцями: fate – [fe:t].

5. Здебільшого поєднання [ju:], яке йде слідом за зубними приголосними, спрощується і вимовляється як [u:]: duty – [ˈdu:ti] [6, с. 8-9].

Загалом, на відміну від класичного і консервативного британського, американський варіант **більш відкритий до змін**. Тому він легше сприймається в усьому світі тими, хто тільки починає своє навчання.

Висновки з дослідження й перспективи

Отож, будь-кому, хто бажає опанувати англійську мову, в ідеалі варто знати і британський, і американський варіанти. Все залежить від цілей, які люди ставлять перед собою. Наприклад, для виїзду на ПМП до Великобританії або в США буде **достатньо одного варіанта**. Якщо ж перед вами стоїть інше завдання, і мова необхідна, щоб спілкуватися у професійній сфері чи з друзями з інших країн, подорожувати по світу або ж для саморозвитку, варто вибрати **комплексне навчання**. Йому варто віддати перевагу і в тому випадку, якщо ви займаєтеся локалізацією реклами, додатків та ігор, інакше існує серйозний ризик опинитися незрозумілим своєю цільовою аудиторією. Тому саме британо-американським відповідностям слів варто приділити більше часу під час вивчення мови, адже незнання таких тонкощів може стати джерелом неприємних ситуацій у процесі ділових контактів або під час подорожей за кордон, і навпаки, вміння правильно висловлюватися на обох видах англійської автоматично покращує здатність спілкуватися з носіями мови.

Список використаних джерел

1. Швейцер А.Д. Литературный английский язык в США и Англии. Москва: Едиториал УРСС, 2003. 200 с.
2. Нестерчук Г.В., Иванова В.М. США и американцы. Минск: Высшая школа, 2004. 263 с.
3. Харитончик З.А. Лексикология английского языка. Минск: Высшая школа, 1992. 229 с.
4. Евдокимов М.С., Шлеев Г. М. Краткий справочник американо-британских соответствий. Москва: Флинта, 2000. 96 с.
5. Randolph Quirk, Sidney Greenbaum, Geoffrey Leech, Jan Svartvik. A Comprehensive Grammar of the English Language. Longman, 2008. 898 p.
6. Michael Swan. Practical English Usage. 4-rd Edition. Oxford, 2016.

COMPARATIVE ANALYSIS OF THE VOCABULARY OF AMERICAN AND BRITISH VARIANTS OF THE ENGLISH LANGUAGE

The article deals with American and British variants of the English language. It gives a valuable information on peculiarities of their formation and spread as well as comparative analysis of their vocabulary. Special attention is paid to basic lexical and grammatical differences of these variants. The article is of interest to English teachers, students and everyone who wants to master English in order to use it in the professional activity or for self-development.

Key words: American and British variants, vocabulary, grammatical differences, phonetics, accent.